

Research Paper

Providing a model of determinants of the sense of belonging to the place in the historical context of the port cities of the Persian Gulf (Case study: Bandar Lengeh)

Omid Ataei ^{*1}, Hesamodin Sotudeh ², Mohammad Ghomeishi³

¹, Ph.D. candidate in the Department of Architecture, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran

², Assistant Professor, Department of Architecture, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran

⁴, Assistant Professor, Department of Architecture, Damavand Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Received: 2021/04/12

Accepted: 2021/04/28

PP: 302-319

Use your device to scan and read the article online

Keywords:

Historical context, sense of belonging to the place, modelling of structural equations, Bandar Lengeh

Abstract

The sense of belonging to a place has been one of the main pillars of the stability of historical contexts during the past periods. Weak or diminished sense of belonging as a root and hidden challenge, in addition to long-term social, psychological and physical harm, cause citizens to ignore the city environment and even larger spaces and issues of economic, social, cultural, political and etc. Therefore, identifying the factors affecting the sense of place in historical contexts is of particular importance. The purpose of the present quantitative and applied research, which has been done with a combination of descriptive-analytical and causal methods and with a structural equation modelling approach, is identifying the determinants of the sense of belonging to the place in the historical context of the port city of Bandar Lengeh. The statistical population of the study consists of all heads of households living in the historical context, 190 of whom were chosen as a statistical sample and they have been questioned randomly. The main research tool for collecting field data, is a researcher-made questionnaire. Its validity and reliability have been verified through the relevant processes. SPSS and Amos Graphic software were used to analyse the data. The research results showed the general state of the sense of belonging to the place with a mean of 4.022 which is above average. The results showed a structural model of determinants of sense of belonging to the place. The designed structural model has high fitting capability and was able to explain 75% of the variance of the dependent variable. In the mentioned structural model, the effect of four variables of length of stay, income status, access to services and welfare-recreational facilities and social capital respectively with the values of 0.402, -0.379, 0.342 and 0.308, were statistically significant and the security variable with a total effect of 0.167 had no statistically significant effect on the sense of place.

Citation: Ataei, O; Sotudeh,H; Ghomeishi, M (2022): Providing a model of determinants of the sense of belonging to the place in the historical context of the port cities of the Persian Gulf (Case study: Bandar Lengeh), Journal Research and Urban Planning, Vol 13, No 50, PP 302-319.

DOI: 10.30495/JUPM.2022.5571

Corresponding author:: Omid Ataei

Address: PhD candidate in the Department of Architecture, Qeshm Branch, Islamic Azad University, Qeshm, Iran.

Tell: +98 9173642260

Email: ataii.omid2040@gmail.com

Extended Abstract

Introduction

The historical context is an undeniable fact of cities that have a historical background. The old urban contexts are a creative and living place in order for human beings to understand their position in the world and their connection with the past and a place to transform the environment and change the outlook on the present and future life (Daneshpour & Shiri, 2016: 19-20). The historical context of the cities reflects the cultural-historical values of the urban space due to their unique and specific characteristics; they are distinguishable from other urban areas in terms of formal features and arranged structure (Ministry of Interior, 2014: 16).

Bandar Lengeh is one of the southern and border cities of Hormozgan province, where a significant part of its residents (about 27% of the city's population) have settled in the historical context of this city. In the historical context of this city, in addition to the traditional context of residential spaces, there are many mosques and water reservoirs, which are considered to be original examples of architecture in the south of the country. In order to protect this historical and valuable context, which is a kind of original and ancient heritage of the city, examining the state of the sense of belonging to the place among the residents and identifying the factors affecting it in the form of a local and experimental model, can be effective in the improvement of the future condition of the historical context of Bandar Lengeh city. Because the sense of belonging to a place is one of the key elements of the stability of historical contexts, promoting and improving its level can lead to social stability and economic and physical stability of the historical context of the city.

Methodology

The present study is applied in terms of its purpose, and descriptive-analytical and causal in terms of its method, with the general purpose of identifying the factors affecting the sense of belonging to a place in the historical context of Bandar Lange city by using structural equation modeling. Documentary (reading books, articles, reports, theses, etc.) and field (questionnaire completion) methods have been used to collect the required information and data. The statistical population of the research

includes 2064 heads of households living in the historical context of Bandar Lengeh city. Using the table of Bartlett et al. (2001), which is one of the common methods of estimating the statistical sample size, 190 household heads were estimated as a statistical sample. The main research tool for collecting field data was a researcher-made questionnaire, which was extracted based on theoretical foundations and research records. The said questionnaire is designed in three main parts. The first part was dedicated to the personal characteristics of the respondents. The second part of the questionnaire included some related and effective variables on the sense of belonging to the place, and the third part was dedicated to the dimensions, components, indicators and variables of the sense of belonging to the place as the main variable of the research. In this research, the sense belonging to the place was considered as dependent variable and other variables as independent variables. To check the face validity of the mentioned questionnaire, the opinions of academic professors, experts and relevant specialists were used. After designing the initial questionnaire and referring it to the supervisor and relevant experts and performing several stages of correction, the validity of the questionnaire was confirmed. Also, a pre-test has been used to check its reliability. In this way, 30 questionnaires were distributed and completed outside the scope of the study, and the Cronbach's alpha coefficient calculated for different parts of the questionnaire was higher than 0.7, indicating the reliability of the tool used (Table 2). A completely random method was used to distribute the questionnaire in the study area. To analyze the data collected according to the research questions from the frequency distribution table, sample t-test, Spearman and Pearson correlation coefficient in SPSS software and to model the factors affecting the sense of belonging to the place, Amos Graphic software were used.

Results and discussion

To investigate the state of belonging to a place in the study area, all the variables, components and dimensions of the sense of belonging to a place (mentioned in the research method section) were combined and in the following,

using the one-sample t-test (considering the number 3 as the basis of the test), its general condition has been investigated. The findings show (Table 3) that the average calculated with a value of 4.022 is significantly higher than the baseline. The positive value of t statistics, the difference from the average and the upper and lower limits also indicate that the obtained average is higher compared to the base average. Therefore, it can be said that the general situation of the sense of belonging to the place in the study area is in a good state. In line with the main goal of the research, in this section, the correlation between the dependent variable of the research (sense of belonging to the place) and the independent variables of the research has been investigated using Spearman and Pearson correlation coefficients. The findings show (Table 5) that among the 12 investigated variables, the variables of length of stay, income status, access to services and comfort-recreational facilities, security and social capital respectively with a correlation coefficient of 0.567, 0.557 -, 0.450, 0.403 and 0.424, have a statistically significant relationship with the sense of belonging to the place, and other variables have no significant statistical relationship with the dependent variable of the research. The noteworthy point is the negative correlation between the income status and the sense of belonging to the place in the study area; in the sense that the increase or decrease in the residents' income is accompanied by a decrease and an increase in the sense of belonging to the place, respectively.

Conclusion

The results of the research showed that the sense of belonging to the place in the historical context of Bandar Lengeh city is in a good state with an average of 4.022. The result obtained is in line with the findings of the researches of Montazer Alhojjah et al. (2016) regarding the sense of place in the historical neighborhoods of Yazd city and Ananahad et al. (2019) in connection with the sense of belonging to the place in the old neighborhood of Sagharisazan in Rasht. The appropriate and acceptable level of the sense of belonging to a place in the scope of study can be attributed to the appropriate use of natural elements and environmental comfort, accessibility and permeability, identity, legibility, beauty and symbol, social

interactions, etc., in the historical context of the city of Bandar Lengeh. Examining the relationship between the sense of belonging to a place and the independent variables of the research showed that the variables of length of stay, income status (negative relationship), access to services and comfort-recreational facilities, security and social capital had a statistically significant relationship with the dependent variable of the research. Therefore, these variables were included in the final structural model of the determinants of the sense of belonging to the place in the historical context of the city of Bandar Lengeh. The results of the model processing review showed that the designed model has an acceptable agreement with the proposed criteria and it was generally confirmed. The results of the final structural model designed showed that the independent variables have been able to explain about 75% of the variance of the sense of belonging to the place due to the direct, indirect and total effects. Examining the final effects (total effect) of the factors affecting the sense of belonging to the place within the scope of the study showed that the effect of the four variables of length of stay, income status, access to services and amenities and social capital were statistically significant. The result obtained regarding the factors affecting the sense of belonging to the place are consistent with the findings of the studies of Meshkini et al. (2014), Qashqaei et al. (2016) Montazer Alhojjeh et al. (2016), Danesh-payeh and Habib (2017), Tan et al. (2018) and Vink and Waro (2021). Also, the results showed that despite the positive statistical correlation with the sense of belonging to the place in the historical context of the city of Bandar Lengeh, the security variable had no statistically significant effect in the designed model. Among the identified factors, the research showed that the effect of the income variable on the sense of belonging to a place was negative, and the three variables of length of stay, access to services and amenities and social capital had a positive and statistically significant effect on the sense of belonging to a place. Therefore, according to the results obtained, it can be said that by providing access to the citizens living in the historical context of Bandar Lengeh city to the services and amenities needed, such as public transportation, parks, educational spaces, health centers, etc. and holding local competitions and

festivals in order to strengthen the components of social capital (such as a sense of participation, empathy, cooperation and cohesion and awareness), physical recreation of the historical context, empowerment of the residents of the historical context, residents stay in the historical context can be extended; while by strengthening social stability and the

promotion of jobs related to the place (jobs related to the historical context of the city of Bandar Lengeh, such as handicrafts, blacksmithing, production of tools needed for fishing, etc.) the negative effects of low income can be reduced as much as possible.

ارائه مدل تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهرهای بندری حاشیه خلیج فارس (مورد: بندر لنگه)

امید عطایی^۱، حسام الدین ستوده^۲، محمد قمیشی^۳

۱- دانشجوی دکتری گروه معماری، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران

۲- استادیار گروه معماری، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران

۳- استادیار گروه معماری، واحد دماوند، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

حس تعلق به مکان از ارکان اصلی پایداری بافت‌های تاریخی طی دوره‌های گذشته تاکنون بوده است. ضعف و یا کاهش حس تعلق به مکان به عنوان یک چالش ریشه‌ای و پنهان، علاوه بر آسیب‌های اجتماعی، روحی و جسمی، در بلند مدت موجب بی‌توجهی شهروندان به محیط شهر و حتی فضاها و مسائل کلان‌تر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی سیاسی و ... می‌شود. از این‌رو شناسایی عوامل موثر بر حس تعلق به مکان در بافت‌های تاریخی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هدف پژوهش کمی و کاربردی حاضر که با ترکیبی از روش‌های توصیفی - تحلیلی و علی و با رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری انجام گرفته است، شناسایی تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه است. جامعه آماری پژوهش را کلیه سرپرستان خانوار ساکن در بافت تاریخی تشکیل می‌دهد که از میان آن‌ها ۱۹۰ نفر به عنوان نمونه آماری برآورد شده و به صورت کاملاً تصادفی مورد پرسشگری قرار گرفته‌اند. ابزار اصلی پژوهش برای گردآوری داده‌های میدانی، پرسشنامه محقق ساخته است که روایی و پایایی آن با طی نمودن فرایندهای مربوطه، تأیید شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای SPSS و Amos Graphic استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد وضعیت کلی حس تعلق به مکان با میانگین ۴/۰۲۲ بالاتر از حد متوسط است. نتایج مدل ساختاری تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان نشان داد مدل ساختاری طراحی شده قابلیت برازش بالایی دارد و توانسته است ۷۵ درصد واریانس متغیر وابسته را تبیین نماید. در مدل ساختاری مذکور اثر کل چهار متغیر مدت اقامت، وضعیت درآمد، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی و سرمایه اجتماعی به ترتیب با مقادیر ۰/۴۰۲، ۰/۳۷۹، ۰/۳۴۲ و ۰/۳۰۸، به لحاظ آماری معنی دار بوده است و متغیر امنیت با اثر کل ۰/۱۶۷، اثر آماری معناداری بر حس تعلق به مکان نداشته است.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۰۸

شماره صفحات: ۳۱۹-۳۰۲

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

بافت تاریخی، حس تعلق به مکان، مدل‌سازی معادلات ساختاری، بندر لنگه

استناد: عطایی، امید؛ ستوده، حسام الدین؛ قمیشی، محمد (۱۴۰۱): ارائه مدل تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی

شهرهای بندری حاشیه خلیج فارس (مورد: بندر لنگه)، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال ۱۳، شماره ۵۰، مردادشت، صص ۳۱۹-۳۰۲.

DOI: 10.30495/JUPM.2022.5571

نویسنده مسئول: امید عطایی

نشانی: دانشجوی دکتری گروه معماری، واحد قشم، دانشگاه آزاد اسلامی، قشم، ایران

تلفن: ۰۹۱۷۳۶۴۲۲۶۰

پست الکترونیکی: ataii.omid2040@gmail.com

مقدمه:

بافت تاریخی واقعیت انکارناپذیر شهرهایی به شمار می‌رود که واجد پیشینه تاریخی هستند. بافت‌های کهن شهری مکانی خلاق و زنده برای درک موقعیت انسان در جهان و پیوند او با گذشته و مکانی برای دگرگونی محیط و تغییر نگاه به زندگی حال و آینده هستند (Daneshpour & Shiri, 2015: 19-20). بافت تاریخی شهرها به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد و مشخصی که دارند، منعکس‌کننده ارزش‌های فرهنگی - تاریخی فضای شهری بوده و به لحاظ ویژگی‌های شکلی و ساختار متشکله قابل تمایز از سایر پهنه‌های شهری هستند (Ministry of Interior, 2014: 16). با این وجود امروزه بسیاری از این بافت‌ها دارای مسائل و مشکلات متعددی بوده و این معضلات باعث تخلیه و فرسودگی و درنهایت بروز ناهنجاری‌های گوناگون شده است (Tehran Urban Research & Planning Center, 2016: 11-13). عدم همراهی بسیاری از بافت‌های قدیمی با الزامات زندگی جدید، موجب کاهش کیفیت زندگی و نیز کاهش دلبستگی به مکان ساکنین این محلات شده است (Sadriani et al, 2014: 36). به‌طور کلی از بارزترین مشکلات معماری و شهرسازی بافت‌های تاریخی امروزی و به‌ویژه بافت‌های جدید شهری، گسست پیوندهای عاطفی و تضعیف حس تعلق به مکان در این فضاها سکوتی است (Haghparast et al, 2019: 304). به گونه‌ای که در شرایط کنونی محیط‌های شهری با فقدان حس تعلق به مکان و عدم تعلق شهروندان به محلات شهری مواجه هستند (Rahimi et al, 2019: 16).

بررسی‌ها نشان می‌دهد برای گریز از مشکلات و معضلات شهری و محله‌ای، باید تعامل اجتماعی، آگاهی و دانش، مسئولیت‌پذیری، انسجام و همبستگی، فعالیت‌های جمعی و اجتماعی و هویت محلی به عنوان زیرمجموعه‌های حس تعلق به مکان، تقویت شود (Yazdani et al, 2020: 11). حس تعلق به مکان نقش عمده‌ای در ایجاد و بالا بردن سطح مسئولیت‌پذیری، همکاری و خودیاری ساکنان مناطق مسکونی دارد و شیوه کارآمدتری را برای حل مسائل و بهبود شرایط زندگی ارائه می‌کند. به لحاظ اجتماعی، حس تعلق به مکان زمینه مساعدی را فراهم می‌کند تا ساکنان بر امور جاری و محلی نظارت بیشتری داشته باشند و با علاقه بیشتری به مسائل اجتماعی پیرامون خود بپردازند (Rahimi et al, 2019: 16). به دلیل اهمیت بالا و اثرگذاری قابل ملاحظه حس تعلق به مکان در پایداری بافت‌های تاریخی، محلات و بافت‌های شهری و روستایی، در سند ملی راهبردی احیاء، بهسازی و نوسازی و

توانمندسازی بافت‌های شهری، بر حفظ و ارتقای هویت فرهنگی و سرمایه اجتماعی محدوده‌ها و محله‌های هدف با رویکرد ایجاد حس تعلق مکانی تأکید شده است (Ministry of Interior, 2016: 490; Shamsoldini et al, 2016: 21-22). بنابراین آگاهی از وضعیت حس تعلق به مکان ساکنان و شناسایی عوامل موثر بر توسعه و تقویت آن در بافت‌های تاریخی، نقش بسزایی را در کمک به مدیران و متخصصان در حفاظت از میراث معماری به‌ویژه بافت تاریخی خواهد داشت (Haghparast et al, 2019: 311).

بندر لنگه از شهرهای جنوبی و مرزی استان هرمزگان است که بخش قابل توجهی از ساکنان آن (حدود ۲۷ درصد جمعیت کل شهر) در بافت تاریخی این شهر (در محلاتی مانند بلوکی، مساج، افغان، لاری‌ها و ...) سکنا گزیده‌اند. در بافت تاریخی این شهر علاوه بر بافت سنتی فضاها مسکونی، مساجد و آب انبارهای متعددی وجود دارد که از الگوهای اصیل معماری جنوب کشور محسوب می‌شوند. در راستای حفاظت از این بافت تاریخی و ارزشمند که به نوعی میراث اصیل و کهن شهر در بطن آن نهفته است، بررسی وضعیت حس تعلق به مکان در میان ساکنان و شناسایی عوامل موثر بر آن در قالب یک مدل بومی و تجربی، می‌تواند در بهبود وضعیت آینده بافت تاریخی شهر بندر لنگه موثر باشد. زیرا حس تعلق به مکان از عناصر کلیدی پایداری بافت‌های تاریخی است و بهبود و ارتقای سطح آن می‌تواند به پایداری اجتماعی و به تبع آن پایداری اقتصادی و کالبدی بافت تاریخی شهر بندر لنگه منجر شود. از این رو با توجه به مطالب عنوان شده، سوال‌های اصلی پژوهش حاضر عبارت‌اند از: وضعیت حس تعلق به مکان در میان ساکنان بافت تاریخی شهر بندر لنگه به چه صورتی است؟ آیا بر اساس عوامل مرتبط با حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه، می‌توان یک مدل تجربی و بومی از تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه ارائه نمود؟

پیشینه و مبانی نظری تحقیق:

در یک تعریف ساده می‌توان چنین عنوان کرد که بافت تاریخی بخشی از فضای شهری است که انعکاس دهنده هویت و ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی، تاریخی، سیاسی، کالبدی و اقتصادی شهرها است که در قالب محدوده‌های فرهنگی و تاریخی شهری توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تعیین می‌شوند (Ministry of Interior, 2014: 17). بر اساس دیدگاه صاحب‌نظران می‌توان عنوان داشت که بافت تاریخی، بخشی از شهر است که در آن، قسمت عمده

حس تعلق به مکان یک بعد از حس مکان است که وابستگی عاطفی مثبتی را بین فرد و مکان شکل می‌دهد (Stedman, 2006: 717). این حس در واقع حاصل تجربه مثبت از یک مکان و نتیجه اعتقادات و احساسات مثبتی است که فرد در فرایند تعامل با مکان و معنا بخشیدن به آن خلق می‌کند (Milligan, 1998: 3). به‌طور کلی حس تعلق به مکان پیوندی است بین یک فرد یا گروه و مکان، که بر اساس سطح فضایی، درجه اختصاصی بودن و ویژگی‌های اجتماعی یا کالبدی مکان، متغیر است و از طریق احساس، شناخت و فرایندهای روان‌شناسانه رفتاری آشکار می‌شود (Scannell and Gifford, 2010: 2).

در خصوص اثرات حس تعلق به مکان بر فضاهای شهری (بافت تاریخی و جدید شهری) شواهد بررسی‌ها نشان می‌دهد حس تعلق به مکان یکی از مهم‌ترین عوامل موثر بر ایجاد و افزایش ارتباط میان فرد با محیط است، که باعث می‌شود فرد به آن محیط علاقه‌مند شود و خواستار بازگشت به محیط باشد (Nekoe et al, 2019: 99). همچنین حس تعلق به مکان نقش کلیدی و موثر را در موفقیت فرایندهای بازآفرینی شهری (Poorjafar et al, 2015: 53)، توسعه و حفظ رابطه فرد با دیگران، کاهش استرس و افسردگی، کمک به رفاه ذهنی فرد (Emami et al, 2018: 14)، یاری‌گر و بهبود دهنده سطح امنیت در فضاهای شهری داشته (Kameli & Hosseini, 2019: 1)؛ به صورت مستقیم و غیر مستقیم بر سطح مشارکت شهروندان و ارتقای سطح سرمایه اجتماعی آن‌ها اثرگذار بوده (Rahimi et al, 2019: 27) و همچنین موجب هماهنگی افراد با مکان و رضایت از آن گردیده و انگیزه لازم برای حضور مکرر افراد و حفاظت و ماندگاری آن را فراهم می‌کند (Haghparast et al, 2019: 310) و با یادآوری فرهنگ یا تاریخ یک اجتماع و یا تجارب ذهنی گذشته فرد به مفهوم هویت تأکید کرده و کیفیت فضای ساخته شده را برای مخاطب ارتقاء می‌بخشد (Zakeri & Jamalzadeh, 2019: 294). بررسی ادبیات عوامل موثر بر حس تعلق به مکان حاکی از نقش چهار عامل اصلی در شکل‌گیری، قوت و ضعف دلبستگی مکانی در افراد است که عبارت‌اند از

ساختار و استخوان‌بندی باقی مانده ولیکن عناصر، اجزاء و فضاها دستخوش تغییر شده‌اند. به‌طور خلاصه می‌توان مشخصات بافت قدیم را در موارد زیر مشاهده کرد: امنیت، حریمیت، توجه به اقلیم، مصالح ساختمانی بومی، ساختار ارگانیک (غیر هندسی و طبیعی)، معابر، کالبد فرهنگی و ساکنین فرهنگ‌گرا، درون‌گرا بودن، ارزش میراث فرهنگی، آسایش، مقیاس، هویت و حس جهت‌یابی (Radonie: 2007: 4; Falamaki, 2009: 160). همچنین بافت تاریخی شهرها دارای مشخصاتی چون قدمت تاریخی، بافت فشرده و در هم تنیده می‌باشد، وجود بافت تاریخی متمایز از سایر بافت‌های شهر بر اهمیت و جذابیت آن شهر می‌افزاید و کل بافت تاریخی شهر را به عنوان یک جاذبه مطرح می‌کند (Kardavani & Mored Ghaffari, 2011: 21-22).

ضرورت حفظ شهرهای تاریخی دارای ابعاد متعددی است. در این میان حفظ هویت تاریخی و میراث فرهنگی که با گذشته یک ملت پیوند خورده و نمایانگر تمدن ملی است، اهمیت ویژه‌ای دارد. همچنین چشم‌انداز اقتصاد فرهنگی در قرن ۲۱ که یکی از پایه‌های اقتصادی عمده جوامع را تشکیل می‌دهد، از بهترین دلایل توجه به حفظ شهرهای تاریخی است (Momenian et al, 2014: 4-5). علی‌رغم اهمیت‌های مذکور در خصوص بافت تاریخی شهرها، بررسی‌ها نشان می‌دهد در بافت‌های تاریخی عدم توجه به ویژگی‌های هویت‌بخش، منجر به کاهش هماهنگی بین محیط و ساکنان، بهره‌برداری پایین از محیط، عدم رضایت کاربران و در نتیجه عدم احساس تعلق به آن گردیده است (Montazerolhodjah et al, 2017: 44). ضعف و یا فقدان حس تعلق به مکان از مشکلات پنهانی است که در بلندمدت احساس بی‌ریزگی را در ساکنان این محیط‌ها دامن می‌زند و رابطه انسان‌ها را با یکدیگر و با محیط زندگی‌شان به بی‌تفاوتی می‌کشاند (Daneshpayeh & Habib, 2018: 18). بی‌تفاوتی نسبت به مکان، بر اساس نظر شامای، بدترین نوع نگرش و حس نسبت به مکان‌های مختلف از جمله بافت تاریخی است (Shamai, 1991: 349). این در حالی است که از دیدگاه برنامه‌ریزان شهری، اهمیت حس تعلق به مکان به قدری در شهرهای امروزی اهمیت دارد که نیاز به ایجاد پارادایم جدید به عنوان حس تعلق مکانی احساس می‌گردد (Bazi et al, 2015: 2).

جدول ۱- عوامل موثر بر حس تعلق مکانی

عوامل	شرح	منابع
ویژگی‌های مکان	شامل سه دسته اصلی ویژگی‌های کالبدی یا اجتماعی، مقیاس‌های متفاوت جغرافیایی و مکانی از خانه و واحد همسایگی تا مقیاس‌های بزرگتر شهر و کشور و مکان‌های سکونت و غیرسکونتی	Lewicka, 2010: 38; Hildago & Hernandez, 2001, 274; Cuba & Hummon, 1993: 124; Doh, 2006: 51; Eisenhauer et al, 2003: 421; Bonaiuto et al, 2002: 1
ویژگی‌های فردی و گروهی	مانند سن، جنسیت، شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی، وضعیت تأهل، وضعیت مالکیت خانه، ارزش‌ها (فرد/ اجتماع)، باورها و اعتقادات (فرد/ اجتماع)، سبک زندگی، نیازها، تجارب و خاطرات شخصی و جمعی، تجارب تاریخی، فرهنگ، مذهب و نمادهای مشترک	Hildago & Hernandez, 2001: 277; Doh, 2006: 53; Ma. umdar & Mazumdar, 2004: 385; Warzecha and Lime, 2001: 59; Kyle et al, 2004: 2013
مدت زمان سکونت و تعامل با مکان	به اعتقاد آلمن دلبستگی به مکان با تغییرات زمانی در پیوند است و با گذر زمان در آن دگرگونی‌هایی پدیدار می‌شود. به طور کلی شکل‌گیری احساس نسبت به یک مکان، فرایندی زمان بر است. بسیاری از محققان در مطالعاتشان دریافته‌اند که هر چه مدت زمان سکونت فرد در یک مکان افزایش یابد، احتمال ایجاد روابط دوستانه و مشارکت با افراد محل که تأثیر مثبتی بر دلبستگی مکانی دارند، افزایش می‌یابد همچنین بخشی از تأثیرگذاری عامل زمان بر دلبستگی مکانی، به نقش گذر زمان در تغییر باورها، اندیشه‌ها و ایده‌آل‌های افراد باز می‌گردد.	Lewicka, 2005, 387; Livingston et al., 2008, 81
مشارکت اجتماعی	شکل‌گیری دلبستگی مکانی نیازمند تجربه‌ای طولانی مدت و عمیق از یک مکان و ترجیحاً مشارکت در مکان است. مشارکت اجتماعی محلی و شرکت در امور مربوط به اجتماع به عنوان مهم‌ترین و ثابت‌ترین منبع پیوندهای احساسی با مکان‌های محلی شناخته شده است	Doh, 2006, 49; Lewicka, 2005, 385; Livingston et al., 2008: 81;

Poorjafar et al, 2015: 48; Ghanbaran et al, 2018: 50-54

مکان را در سواحل شهری بو شهر ارزیابی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد عوامل محیط طبیعی، موقعیت مکان و دسترسی، تنوع فضایی، ایمنی و نفوذپذیری، رابطه معناداری با حس تعلق به مکان در ساحل شهر بو شهر داشته‌اند. Montazerolhodjah و همکاران (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای عوامل مؤثر بر ایجاد حس مکان در مراکز محله‌های تاریخی و جدید در شهر یزد را بررسی کرده‌اند. نتایج نشان داد حس تعلق مکانی در بافت تاریخی نسبت به بافت جدیدی شهری در سطح بالاتری قرار دارد و متغیرهای عوامل طبیعی، کیفیت فضایی، دسترسی و نفوذپذیری، عملکرد و فعالیت، میلمان شهری، هویت، خوانایی، زیبایی و نماد، تعاملات اجتماعی و زمان از عوامل مؤثر بر حس تعلق مکانی در بافت‌های تاریخی هستند. نتایج پژوهش Emami و همکاران (۲۰۱۸) در خصوص رابطه حس تعلق و شاخصه‌های اجتماعی آن در روستای زیارت در گلستان نشان داد حمایت اجتماعی و سلامت روان بر حس تعلق افراد تأثیر مثبت می‌گذارد. Daneshpayeh & Habib (۲۰۱۸) در پژوهشی معیارهای اصلی شکل‌گیری حس مکان در پهنه‌های توسعه جدید شهری را در منطقه ۲۲ و ۴ شهرداری تهران بررسی کرده‌اند. نتایج نشان داد ده معیار غنای بصری، تناسب بصری، کیفیت کالبدی - فضایی، خوانایی، قابلیت ادراک مکان، هویت و شخصیت، قابلیت دسترسی، انعطاف‌پذیری، آسایش، دعوت‌کننده و جذاب بودن مکان را در سه دسته کالبدی، فعالیت و

از مهم‌ترین مطالعات مرتبط با موضوع مورد مطالعه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: یافته‌های پژوهش Meshkini و همکاران (۲۰۱۵) در خصوص حس تعلق به مکان در شهر جدید هشتگرد نشان داد بین چهار متغیر مدت سکونت، احساس امنیت ساکنان در محل، رضایت از دسترسی به خدمات شهری و میزان فعالیت‌های اجتماعی و جمعی با حس تعلق مکانی رابطه معناداری وجود دارد. به این صورت که هر چه مدت سکونت، میزان خدمات شهری، امنیت محل و فعالیت‌های اجتماعی و جمعی ساکنان بیشتر گردد، حس تعلق مکانی ساکنان شهر جدید هشتگرد نیز، افزایش می‌یابد. یافته‌های پژوهش Sadrian و همکاران (۲۰۱۴) در خصوص ارتقاء حس تعلق به مکان از طریق نوسازی بافت فرسوده در محله باغ شاطر تهران نشان داد نوسازی کالبد بافت فرسوده به‌ویژه در فضاهای عمومی از طریق اقداماتی نظیر کنترل محصوریت، استفاده از عناصر هویت‌بخش، حضور عوامل طبیعی و ایجاد دید و منظر مناسب، می‌تواند حس تعلق به مکان را به ساکنین محلات قدیمی بازگرداند. نتایج پژوهش Maleki و همکاران (۲۰۱۵) در خصوص حس تعلق به مکان با توجه به تفاوت‌های جنسیتی در شهر ایلام نشان داد احساس امنیت، خصوصیات کالبدی، برداشت‌های ذهنی و ماندگاری تصورات و جنسیت از عوامل مؤثر بر حس تعلق به مکان هستند. Ghashghaei و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعه‌ای حس تعلق به

ساغریسازان رشت نشان دادند پاسخگویان از نظر حس تعلق به مکان، در وضعیت مطلوبی قرار دارند.

نتایج پژوهش Masterson و همکاران (۲۰۱۹) در خصوص حس مکان در سیستم‌های اجتماعی - بوم‌شناختی (از تئوری تا تجربیات) نشان داد محدودیت‌های محیطی مانند تغییر اقلیم در کاهش حس تعلق به مکان موثر هستند و با حل کردن مشکلات پیش آمده برای جوامع، می‌توان حس تعلق به مکان را افزایش داد. نتایج پژوهش Grenni و همکاران (۲۰۲۰) با عنوان بعد درونی تحول پایداری: چگونه حس مکان و ارزش‌ها می‌توانند از شکل دهی به مکان پایدار پشتیبانی کنند، نشان داد حس تعلق به مکان از عوامل کلیدی موثر بر پایدار محلات است و با تقویت آن می‌توان به پایداری محلات کمک بسیاری نمود. نتایج پژوهش Gokce & Chen (۲۰۲۰) در خصوص ارزیابی حس تعلق به مکان در شهر آنکارا نشان داد هفت مولفه کلیدی حس تعلق به مکان عبارت‌اند از: "هویت مکان"، "وابستگی به مکان"، "پیوند با طبیعت"، "پیوند اجتماعی"، "حس تعلق"، "آشنایی" و "تعامل اجتماعی"؛ و در شهر آنکارا دو مولفه هویت مکان و وابستگی به مکان نسبت به دیگر مولفه‌ها از اهمیت بیشتری برخوردارند و برای طراحی فضاهای شهری باید به این دو مولفه توجه بیشتری معطوف گردد. نتایج پژوهش Vink & Varró (۲۰۲۱) در خصوص در مورد چگونگی مشارکت مردم محلی در ارتقای حس تعلق به مکان در شهر روتردام نشان داد نوآوری و تغییر و تحولات مثبت در فضای زندگی روزمره شهروندان با توجه ویژه به مشارکت فعال آن‌ها در امور مختلف شهری، می‌تواند به عنوان عامل موثری در ارتقای سطح حس تعلق به مکان مطرح باشد.

مرور اجمالی میانی نظری و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد حس تعلق مکان از عناصر اصلی پایداری محلات و بافت تاریخی شهرها و همچنین شهرهای امروزی است و در ارتقا و یا کاهش آن عوامل متعددی دخیل هستند. در مجموع از مهم‌ترین عوامل موثر بر حس تعلق مکان می‌توان به عوامل فردی، اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، فرهنگی و ... اشاره کرده که در قالب شاخص‌هایی مانند مدت اقامت، سن، جنسیت، تحصیلات، وضعیت درآمدی و شغلی، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی، امنیت، رضایت از کیفیت خدمات شهری، سرمایه اجتماعی، نوسازی کالبدی بافت، سلامت ذهنی و جسمی، حمایت و عدالت اجتماعی و ... عینیت می‌یابند. همچنین بررسی‌ها نشان می‌دهد با وجود اهمیت حس تعلق به مکان در پایداری شهرهای بندرگاهی کشور، در خصوص حس تعلق به مکان و عوامل موثر بر آن مطالعه‌ای منسجمی انجام نگرفته

ادراکی، به‌عنوان مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در ارتقای حس مکان در پهنه‌های جدید توسعه شهری شناسایی شده است. یافته‌های پژوهش Ali Mohammadi & Abdollahi (۲۰۱۸) با هدف تبیین مبانی نمود فرهنگ در معماری بومی ایران و ارتباط آن با ایجاد حس تعلق به مکان نشان داد مولفه‌های بومی سازی فرهنگ در معماری گذشته ایران مانند ارتباط چهارگانه با خود، دیگران، طبیعت و خداوند، محرمت، امنیت، درون‌گرایی، مرکزیت، انعکاس، هندسه، سلسله مراتب، شفافیت، تداوم و سیر از ظاهر به باطن، در ارتقای حس تعلق به مکان فضاهای موثر هستند. نتایج پژوهش Daneshpour & Saffar Sabzevar (۲۰۱۸) با هدف تحلیلی بر عوامل کلیدی مؤثر بر حس تعلق به مکان در مرکز قدیمی شهر سبزوار نشان داد سه شاخص تنوع و جذابیت، شخصیت کالبدی منحصر به فرد و دید و منظر بیشترین میزان همبستگی با حس تعلق به مکان را داشته‌اند.

نتایج پژوهش Habibi و همکاران (۲۰۱۸) در خصوص حس تعلق به مکان در بازارهای سنتی شهری نشان داد حس تعلق به مکان عامل مهمی در شکل‌گیری پایه‌های ارتباطی استفاده‌کنندگان و محیط می‌باشد منجر به ایجاد محیط‌های با کیفیت می‌گردد و عوامل کالبدی، کارکردی، اجتماعی و ادراکی، مهم‌ترین مولفه‌های شکل‌دهنده حس تعلق به مکان می‌باشد. Tan و همکاران (۲۰۱۸) در مطالعه‌ای ارتباط حس مکان و پایداری میراث فرهنگی ناملموس را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش نشان دادند احساس از دست دادن، احساس عدالت و احساس رسالت، سه عامل اصلی پیوند شخص به مکان هستند و سبب مشارکت افراد در حفاظت از میراث فرهنگی شده‌اند. نتایج پژوهش Nekoe و همکاران (۲۰۱۹) در خصوص حس تعلق به مکان در بناهای مذهبی - تاریخی در محله شهشهان شهر اصفهان نشان داد بهترین راه برای به وجود آوردن حس تعلق مکان در میان ساکنین، وجود نماد و نشانه‌هایی (نمادگرایی) از بنا است که در ذهن افراد بماند و به وسیله آن بتوانند به توصیف مکان پردازند. Kameli & Hosseini (۲۰۱۹) در مطالعه خود در خصوص ارتباط حس تعلق به مکان و سطح امنیت در شهر قم نشان دادند که حس تعلق به مکان اثر آماری مثبت و مستقیمی بر سطح امنیت شهروندان داشته است. نتایج پژوهش Haghparast و همکاران (۲۰۱۹) با هدف بررسی تأثیر مؤلفه‌های هویت مکان بر حس تعلق به مکان در بازار تاریخی تبریز نشان داد مؤلفه‌های هویت مکانی (خاطره‌انگیزی، رضایتمندی و شناخت) به‌عنوان متغیرهای مستقل بر حس تعلق به مکان موثر بوده‌اند. Ananahad و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای در مورد حس تعلق به مکان در محله قدیمی

است. بخش اول به ویژگی‌های شخصی پاسخگویان اختصاص دارد. بخش دوم پرسشنامه بعضی از متغیرهای مرتبط و موثر بر حس تعلق به مکان را در بر گرفته است و بخش سوم به ابعاد، مولفه‌ها، شاخص‌ها و متغیرهای حس تعلق به مکان به عنوان متغیر اصلی پژوهش اختصاص یافته است (جدول ۲). در این پژوهش حس تعلق به مکان به عنوان متغیر وابسته و دیگر متغیرها به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شده است. برای بررسی روایی (صوری) پرسشنامه مذکور از نظرات اساتید دانشگاهی، کارشناسان و متخصصان مربوطه استفاده شده است. به این صورت که پس از طراحی پرسشنامه اولیه و ارجاع آن به استاد راهنما و کارشناسان مربوطه و انجام چندین مرحله اصلاح، روایی پرسشنامه تأیید شده است. همچنین برای بررسی پایایی آن، از پیش آزمون استفاده شده است. به این صورت که تعداد ۳۰ پرسشنامه در خارج از محدوده مطالعاتی توزیع و تکمیل شد و ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای بخش‌های مختلف پرسشنامه، بالاتر از ۰/۷ بود و نشان‌دهنده پایایی ابزار مورد استفاده بود (جدول ۲). برای توزیع پرسشنامه در محدوده مورد مطالعه از شیوه کاملاً تصادفی استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده متناسب با سوالات پژوهش از جدول توزیع فراوانی، آزمون تی تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی اسپیرمن و پیرسون در قالب نرم‌افزار SPSS و برای مدل‌سازی عوامل موثر بر حس تعلق به مکان، از نرم‌افزار Amos Graphic استفاده شده است

است و در این زمینه خلا مطاعاتی وجود دارد. از این پژوهش حاضر با رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری بر آن است که، ضمن بررسی وضعیت حس تعلق به مکان در محدوده مطالعاتی، مدل تجربی و بومی را از عوامل موثر بر آن ارائه نماید.

مواد و روش تحقیق:

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش از نوع پژوهش‌های توصیفی — تحلیلی و علی است که با هدف کلی شناسایی عوامل موثر بر حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری است. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز از روش‌های اسنادی (مطالعه کتاب‌ها، مقالات، گزارش‌ها، پایان‌نامه‌ها و...) و میدانی (تکمیل پرسشنامه) استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش شامل ۲۰۶۴ سرپرست خانوار ساکن در بافت تاریخی شهر بندر لنگه است و با توجه به محدودیت‌های سرشماری (زمان بر بودن، دسترسی دشوار به تمامی سرپرستان خانوار و عدم تمایل بعضی از آن‌ها به همکاری، هزینه بر بودن و...)، با استفاده از جدول Bartlett و همکاران (۲۰۰۱)، که یکی از روش‌های رایج برآورد حجم نمونه آماری است، ۱۹۰ نفر از سرپرستان خانوار به عنوان نمونه آماری برآورد گردید. ابزار اصلی پژوهش برای گردآوری داده‌های میدانی، پرسشنامه محقق‌ساخته است که با استناد به مبانی نظری و سوابق پژوهش استخراج شده است. پرسشنامه مذکور در سه بخش اصلی طراحی شده

جدول ۲- بخش‌های مختلف پرسشنامه و بررسی پایایی آن‌ها

ضریب آلفای کرونباخ	تعداد متغیرها	شاخص‌ها	ابعاد مولفه‌ها
	۴	میزان استفاده از عناصر طبیعی	عناصر طبیعی و آسایش محیطی
	۳	میزان وجود تمهیدات آسایش اقلیمی	
	۴	میزان تضاد و تنوع بصری	
	۳	میزان وجود مرز و قلمرو کالبدی	کیفیت‌های فضایی
	۴	میزان وجود مقیاس انسانی	
	۴	میزان وجود چشم‌اندازهای متنوع و مطلوب	
	۴	میزان وجود عناصر تعریف‌کننده ورودی	
۰/۷۴۸	۴	میزان دسترسی	دسترسی و نفوذپذیری
	۴	میزان کیفیت مسیرها	
	۵	میزان تنوع کاربری‌ها	کارکردها و فعالیت‌ها
	۵	میزان وقوع فعالیت‌های مختلف	
	۴	میزان قابلیت فضا برای حضور همه اقشار	
	۴	میزان وجود مبلمان و تجهیزات شهری	مبلمان و تجهیزات
	۴	میزان تنوع و جذابیت در مبلمان شهری	
	۳	میزان نورپردازی مناسب در شب	

حس تعلق به مکان

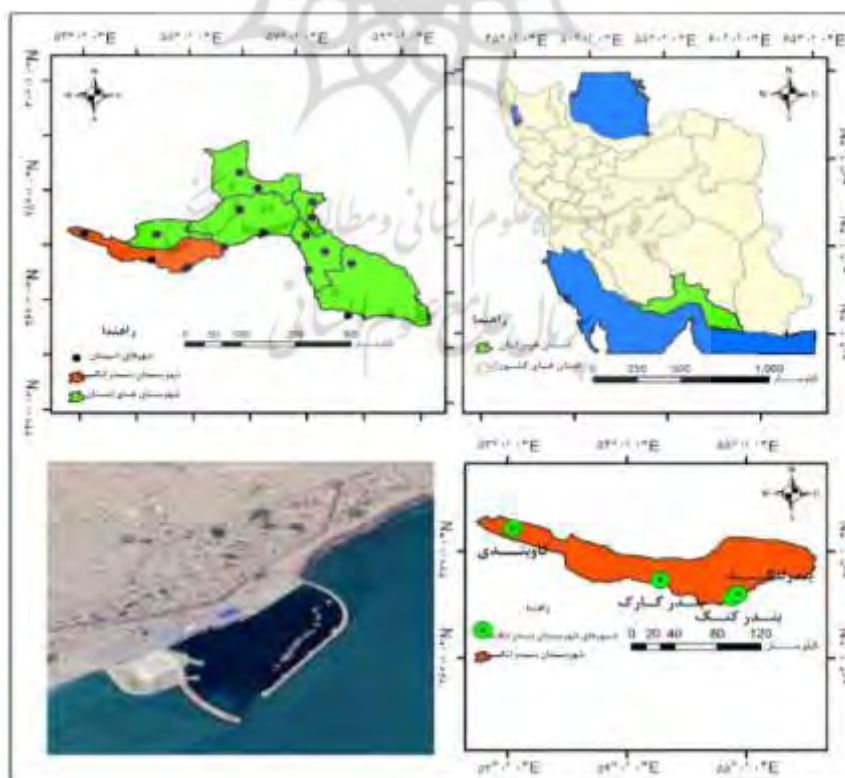
ادامه جدول ۲- بخش‌های مختلف پرسشنامه و بررسی پایایی آن‌ها

پایایی	بخش	میزان وجود عناصر شاخص و هویت‌مند
.۰/۸۷۳	هویت	۴
		۵
		۴
	خوانایی	۳
		۴
		۳
زیبایی و نماد	۳	
	۴	
	۳	
.۰/۷۸۱	تعاملات اجتماعی	۳
		۳
		۳
	زمان	۳
		۴

(معادل ۲۶/۷ درصد جمعیت کل شهر) در بافت تاریخی شهر سکونت دارند و ۲۲۲۹۹ نفر در بافت جدید شهر سکونت دارند. علاوه بر بافت سنتی و معماری کهن محلات مسکونی بافت تاریخی شهر بندرلنگه، از دیگر آثار تاریخی آن می‌توان به عمارت فکری به عنوان یکی از الگوهای اصیل معماری جنوب کشور، مسجد ملک بن عباس، مسجد شیخی و ... اشاره کرد.

محدوده مطالعاتی

شهر بندر لنگه با ارتفاع ۱۳ متر از سطح دریا، در عرض جغرافیایی ۲۶ درجه، ۳۴ دقیقه و ۱ ثانیه و طول شرقی ۵۴ درجه، ۵۳ دقیقه و ۳۶ ثانیه و عرض قرار گرفته است. بر اساس نتایج آخرین سرشماری نفوس و مسکن، جمعیت شهر بندر لنگه، به‌عنوان یکی از شهرهای استان هرمزگان، ۳۰۴۳۵ نفر در قالب ۸۴۵۲ خانوار بوده است (شکل ۱). از کل جمعیت شهر بندر لنگه، ۸۱۳۶ نفر

شکل ۱- موقعیت شهر بندرلنگه در شهرستان، استان و کشور (Basic map of the National Cartographic Center, 2015)

بحث و ارائه یافته‌ها:

بررسی ویژگی‌های شخصی پاسخگویان

یافته‌ها نشان می‌دهد میانگین سنی پاسخگویان، ۴۴ سال بوده و سن جوانترین و مسن‌ترین پاسخگو به ترتیب ۲۳ سال و ۶۷ سال بوده است. در خصوص وضعیت جنسی پاسخگویان، بررسی‌ها نشان می‌دهد ۱۳۶ نفر از پاسخگویان مرد و ۵۴ نفر زن بوده‌اند. در خصوص وضعیت تحصیلی پاسخگویان یافته‌ها نشان می‌دهد اکثر آن‌ها دارای تحصیلات در سطح دیپلم بوده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد میانگین درآمد ماهیانه افراد مورد بررسی ۲/۵ میلیون تومان است و کمترین و بیشترین درآمد ماهیانه به ترتیب ۸۰۰ هزار تومان و ۸ میلیون تومان در ماه است. در خصوص مدت اقامت پاسخگویان در محدوده مطالعاتی یافته‌ها نشان داد میانگین حاصل شده ۲۶ سال بوده است و بیشترین و کمترین مدت اقامت به ترتیب ۶۷ سال و ۱۰ سال بوده است.

بررسی وضعیت حس تعلق به مکان در بافت تاریخی

شهر بندر لنگه

برای بررسی وضعیت حس تعلق به مکان در محدوده مطالعاتی، کلیه متغیرها، مولفه‌ها و ابعاد حس تعلق به مکان (که در بخش روش تحقیق به آن اشاره شده است) با هم ترکیب شده‌اند و در ادامه با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه‌ای (با در نظر گرفتن عدد ۳ به عنوان مبنای آزمون) وضعیت کلی آن بررسی شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد (جدول ۳) میانگین محاسبه شده با مقدار ۴/۰۲۲، به صورت معناداری بیشتر از حد مبنا است. مثبت شدن آماره‌های t ، اختلاف از میانگین و حد بالا و پایین نیز نشان‌گر بیشتر بودن میانگین حاصل شده در مقایسه با میانگین مبنا هستند. بنابراین می‌توان چنین عنوان کرده که وضعیت کلی حس تعلق به مکان در محدوده مطالعاتی در وضعیت مناسبی قرار دارد.

جدول ۳- بررسی وضعیت کلی حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه

فاصله اطمینان در سطح ۹۵ درصد		میانگین	معنی‌داری	درجه آزادی	t	-
حد بالا	حد پایین	میانگین				
۱/۰۸۶	۰/۹۵۹	۱/۰۲۲	۴/۰۲۲	۰/۰۰۰	۱۸۹	۳۱/۸۴۳

مبنای آزمون = ۳

حس تعلق به مکان

۲/۶۴، ۱/۸، ۲/۶، ۲/۶ و ۱/۷، در وضعیت ضعیفی قرار دارد. دقت در ماهیت این متغیرهای نشان‌دهنده وضعیت نامناسب بافت تاریخی و ساکنان آن به لحاظ شاخص‌های اقتصادی و حمایتی است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد وضعیت متغیرهای امنیت، سرمایه اجتماعی و سلامت ذهنی و جسمی به ترتیب با میانگین ۳/۷۷، ۴/۶ و ۳/۸۸، در وضعیت قابل قبولی قرار دارد. این متغیرهای اغلب دارای ماهیت اجتماعی و فرهنگی دارند و نشانگر وضعیت مناسب و پتانسیل بالای بافت تاریخی به لحاظ متغیرهای اجتماعی و فرهنگی است.

توصیف متغیرهای مستقل پژوهش

با توجه به اینکه هدف نهایی پژوهش حاضر ارائه مدل تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه است، در این مرحله وضعیت کلی متغیرهای مستقل پژوهش توصیف شده است (جدول ۴). همانطور که ملاحظه می‌شود میانگین محاسبه شده برای متغیرهای وضعیت درآمد، رضایت شغلی، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی، نوسازی کالبدی بافت و حمایت و عدالت اجتماعی به ترتیب با میانگین

جدول ۴- توصیف متغیرهای مستقل پژوهش

متغیر	بیشترین	کمترین	میانگین
وضعیت درآمد	۴	۱	۲/۶۴
رضایت شغلی	۵	۱	۱/۸
دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی	۵	۱	۲/۶
امنیت	۵	۱	۳/۷۷
سرمایه اجتماعی	۵	۱	۴/۶
نوسازی کالبدی بافت	۴	۱	۲/۶
سلامت ذهنی و جسمی	۵	۱	۳/۸۸
حمایت و عدالت اجتماعی	۴	۱	۱/۷

* برحسب طیف پنج قسمتی لیکرت (بسیار کم = ۱، کم = ۲، متوسط = ۳، زیاد = ۴ و بسیار زیاد = ۵) بوده است.

دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی، امنیت و سرمایه اجتماعی به ترتیب با ضریب همبستگی $0/567$ ، $0/557$ ، $0/450$ ، $0/403$ و $0/424$ ، دارای ارتباط آماری معنی‌داری با حس تعلق به مکان هستند و دیگر متغیرهای با متغیر وابسته پژوهش ارتباط آماری معناداری نداشته‌اند. نکته قابل توجه همبستگی منفی میان وضعیت درآمد و حس تعلق به مکان در محدوده مطالعاتی است. به این مفهوم که افزایش و یا کاهش درآمد ساکنان به ترتیب با کاهش و افزایش حس تعلق به مکان همراه است.

جدول ۵- همبستگی بین متغیرهای مستقل و حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه

مؤلفه‌ها	ضریب همبستگی اسپیرمن	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی‌داری
مدت اقامت	-	$0/567^{**}$	$0/000$
سن	-	$0/084$	$0/248$
جنسیت*	$0/091$	-	$0/210$
تحصیلات*	$0/105$	-	$0/151$
وضعیت درآمد	-	$-0/557^{**}$	$0/000$
رضایت شغلی	-	$-0/028$	$0/700$
دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی	-	$0/450^{**}$	$0/000$
امنیت	-	$0/403^{**}$	$0/000$
سرمایه اجتماعی	-	$0/424^{**}$	$0/000$
نوسازی کالبدی بافت	-	$-0/006$	$0/933$
سلامت ذهنی و جسمی	-	$0/033$	$0/648$
حمایت و عدالت اجتماعی	-	$0/033$	$0/648$

طرحی مدل تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه

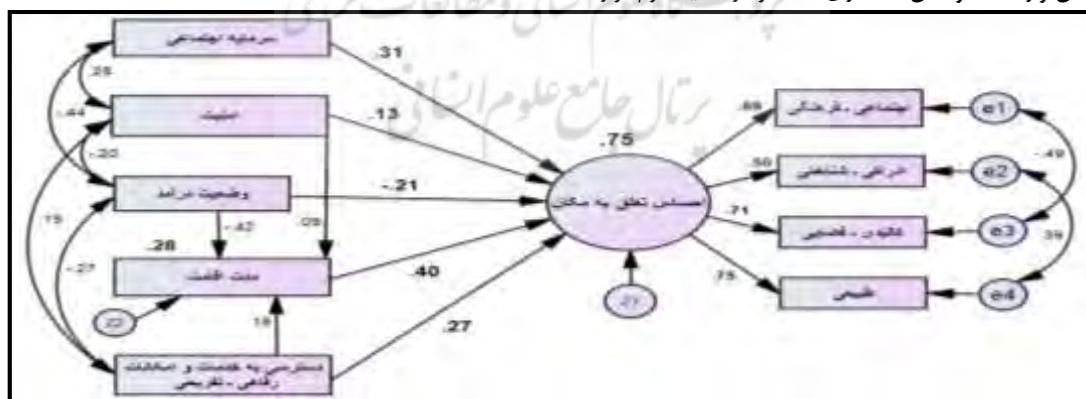
Amos Graphics ترسیم شد و در ادامه مدل مذکور اعتبارسنجی شده است (شکل ۲ و جدول ۶). همان‌طور که ملاحظه می‌شود (شکل ۴)، بارهای عاملی مدل اندازه‌گیری مرتبه اول متغیر وابسته پژوهش در وضعیت مطلوبی قرار دارند. به این صورت که بارهای عاملی حاصل شده بیشتر از $0/3$ می‌باشد و از این نظر مدل ترسیم شده، دارای وضعیت قابل قبولی است.

بررسی همبستگی متغیرهای مستقل پژوهش با حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه

در راستای هدف اصلی پژوهش، در این بخش همبستگی میان متغیر وابسته پژوهش (حس تعلق به مکان) و متغیرهای مستقل پژوهش با استفاده از ضرایب همبستگی اسپیرمن و پیرسون بررسی شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد (جدول ۵) در میان ۱۲ متغیر مورد بررسی، متغیرهای مدت اقامت، وضعیت درآمد،

طرحی مدل تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه

برای ارائه و طراحی مدل تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه، عواملی که به لحاظ آماری با متغیر وابسته پژوهش (حس تعلق به مکان) دارای ارتباط معناداری بوده‌اند، در مدل وارد شده و مدل ساختاری مد نظر در محیط نرم‌افزار

شکل ۲- مدل‌سازی معادلات ساختاری تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه

یکی از مهم‌ترین مرحله مدل‌سازی معادلات ساختاری، بررسی برازش کلیت مدل است. به این صورت که مدل‌های ساختاری مقبول، باید حداقل شرایط لازم را در مقایسه با معیارهای

پیشنهادی در مدل‌های مطلوب داشته باشند. نتایج بررسی مقادیر حاصل شده مدل فوق با معیارهای پیشنهادی نشان می‌دهد (جدول ۶)، وضعیت کلیه معیارهای برآورد شده با مقادیر مطلوب پژوهش و برنامه‌ریزی شهری (شماره ۵۰، پاییز ۱۴۰۱)

پیشنهادی در مدل‌های مطلوب داشته باشند. نتایج بررسی مقادیر حاصل شده مدل فوق با معیارهای پیشنهادی نشان می‌دهد (جدول ۶)، وضعیت کلیه معیارهای برآورد شده با مقادیر مطلوب پژوهش و برنامه‌ریزی شهری (شماره ۵۰، پاییز ۱۴۰۱)

همخوانی دارند. بنابراین می‌توان چنین اظهار نمود که برازش کلیت مدل ساختاری تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه در محیط نرم‌افزار Amos Graphics، تأیید شده است.

جدول ۶- شاخص‌های ارزیابی کلیت مدل ساختاری تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه

شاخص	PRATIO	NFI	GFI	RMR	HOELTER	RMSEA	CFI	CMIN/DF	DF	CMIN ^۱
مقادیر	۰/۴۷۲	۰/۹۳۴	۰/۹۵۸	۰/۰۲۰	۱۴۰	۰/۰۷	۰/۹۶۲	۲/۲۰۴	۱۷	۳۷/۴۶
مقادیر پیشنهادی	۱-۰	>۰/۹	>۰/۹	≈ ۰	> ۷۵	<۰/۰۸	>۰/۹	-	-	-

قاسمی، ۱۳۸۹؛ امینی و جمینی، ۱۳۹۳؛ شمس‌الدینی و جمینی، ۱۳۹۵؛ لای و لین^۲، ۲۰۰۸

پنج متغیر مورد بررسی، اثر مستقیم چهار متغیر مدت اقامت، وضعیت درآمد، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی و سرمایه اجتماعی به ترتیب با مقدار ۰/۴۰۲، -۰/۲۱۰، ۰/۲۷ و ۰/۳۰۸، بر حس تعلق به مکان به لحاظ آماری معنادار بوده است و اثر متغیر امنیت بر متغیر وابسته معنی‌داری نبوده است. در این میان اثر سه متغیر مدت اقامت، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی و سرمایه اجتماعی از نوع مثبت بوده و اثر متغیر وضعیت درآمد، از نوع منفی است. این مهم ناشی از همبستگی منفی میان حس تعلق به مکان و متغیر درآمد است.

بررسی اثرات متغیرهای مستقل پژوهش بر حس تعلق به مکان در شهر بندر لنگه

با توجه به اثرات مورد بررسی در مدل‌های معادلات ساختاری که در پژوهش حاضر در سه بخش اصلی (اثرات مستقیم، غیر مستقیم و اثر کل) قابل بررسی می‌باشد، در ادامه هر یک از اثرات سه‌گانه‌ی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته پژوهش بررسی شده است.

بررسی اثرات مستقیم متغیرهای مستقل پژوهش بر حس تعلق به مکان در محدوده مطالعاتی نشان می‌دهد (جدول ۷) در میان

جدول ۷- برآورد استاندارد و غیر استاندارد اثرات مستقیم تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در شهر بندر لنگه

متغیرهای مستقل	متغیر وابسته	
	برآورد غیراستاندارد	استاندارد
مدت اقامت	۰/۰۸	۰/۴۰۲
وضعیت درآمد	-۰/۰۷	-۰/۲۱۰
دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی	۰/۰۶۹	۰/۲۷۰
امنیت	۰/۰۵۵	۰/۱۳۱
سرمایه اجتماعی	۰/۱۱۰	۰/۳۰۸

غیر مستقیم معنی‌دار بر حس تعلق به مکان بوده‌اند. لازم به ذکر است در این بخش نیز اثر غیر مستقیم متغیر وضعیت درآمد بر حس تعلق به مکان منفی بوده است.

در خصوص بررسی اثرات غیر مستقیم متغیرهای مستقل پژوهش بر حس تعلق به مکان نتایج نشان می‌دهد (جدول ۸) دو متغیر وضعیت درآمد و دسترسی به خدمات و امکانات به ترتیب با برآورد استاندارد -۰/۱۶۸ و ۰/۰۷۲، دارای اثر آماری

جدول ۸- برآورد استاندارد و غیر استاندارد اثرات غیر مستقیم تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در شهر بندر لنگه

متغیرهای مستقل	متغیر وابسته	
	برآورد غیراستاندارد	استاندارد
مدت اقامت	۰	۰
وضعیت درآمد	-۰/۰۵۶	-۰/۱۶۸
دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی	۰/۰۱۹	۰/۰۷۲
امنیت	۰/۰۱۶	۰/۰۳۷
سرمایه اجتماعی	۰	۰

^۱ - کای اسکوتر؛ ۲- درجه آزادی؛ ۳- کای اسکوتر نسبی؛ ۴- برازش تطبیقی؛ ۵- ریشه میانگین مربعات خطای برآورد؛ ۶- شاخص هلتر؛ ۷- ریشه دوم مربع باقیمانده؛ ۸- شاخص نیکویی برازش؛ ۹- شاخص نرمان شده بنتلر- بونت؛ ۱۰- نسبت صرفه‌جویی

^۲ - Lai and Lin

طراحی شده اثر این متغیر بر حس تعلق به مکان معنادار نبوده است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد در مدل نهایی پژوهش کلیه متغیرهای واقع شده در مدل توانسته اند ۷۵ درصد واریانس متغیر وابسته را تبیین نمایند؛ در این میان اثر متغیر وضعیت درآمد بر حس تعلق به مکان منفی بوده و سه متغیر مدت اقامت، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی — تفریحی و سرمایه اجتماعی دارای اثر آماری مثبت و معناداری بر حس تعلق به مکان بوده‌اند.

نتایج بررسی اثرات کل (ترکیب اثرات مستقیم و غیر مستقیم) متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته پژوهش نشان می‌دهد (جدول ۹) اثر چهار متغیر مدت اقامت، وضعیت درآمد، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی و سرمایه اجتماعی به ترتیب با اثر کل ۰/۴۰۲، -۰/۳۷۹، ۰/۳۴۲ و ۰/۳۰۸، بر حس تعلق به مکان به لحاظ آماری معنادار بوده است. در مجموع یافته‌ها نشان می‌دهد بر خلاف همبستگی آماری مثبت متغیر امنیت با حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه، در مدل

جدول ۹- برآورد استاندارد و غیر استاندارد اثرات کل تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در شهر بندر لنگه

متغیرهای مستقل	متغیر وابسته		سطح معناداری
	غیراستاندارد	استاندارد	
مدت اقامت	۰/۰۸۰	۰/۴۰۲	۰/۰۰۳
وضعیت درآمد	-۰/۱۲۵	-۰/۳۷۹	۰/۰۰۹
دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی	۰/۰۸۸	۰/۳۴۲	۰/۰۰۷
امنیت	۰/۰۷۱	۰/۱۶۷	۰/۰۵۷
سرمایه اجتماعی	۰/۱۱۰	۰/۳۰۸	۰/۰۰۹

شود. نتایج پژوهش نشان داد وضعیت حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه با میانگین ۴/۰۲۲ در وضعیت مناسبی قرار دارد. نتیجه حاصل شده با یافته پژوهش‌های منتظرالحجه و همکاران (۱۳۹۵) در خصوص حس مکان در محله‌های تاریخی شهر یزد و عنانها و همکاران (۱۳۹۸) در ارتباط با حس تعلق به مکان در محله قدیمی ساغریسازان رشت، همسو می‌باشد. سطح مناسب و قابل قبول حس تعلق به مکان در محدود مطالعاتی را می‌توان به وضعیت مناسب استفاده از عناصر طبیعی و آسایش محیطی، دسترسی و نفوذپذیری، هویت، خوانایی، زیبایی و نماد، تعاملات اجتماعی و ... در بافت تاریخی شهر بندر لنگه نسبت داد.

بررسی ارتباط میان حس تعلق به مکان و متغیرهای مستقل پژوهش نشان داد متغیرهای مدت اقامت، وضعیت درآمد (ارتباط منفی)، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی، امنیت و سرمایه اجتماعی دارای ارتباط آماری معناداری با متغیر وابسته پژوهش بوده‌اند. لذا این متغیرها در مدل نهایی ساختاری تعیین‌کننده‌های حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه قرار گرفتند. نتایج بررسی برازش مدل نشان داد مدل طراحی شده با معیارهای پیشنهادی همخوانی قابل قبولی دارد و کلیت آن تأیید گردید. نتایج مدل نهایی ساختاری طراحی شده نشان داد متغیرهای مستقل به واسطه اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل، در مجموع توانسته‌اند حدود ۷۵ درصد واریانس حس تعلق به مکان را تبیین نمایند. بررسی اثرات نهایی (اثر کل) عوامل موثر بر حس تعلق به مکان در محدوده مطالعاتی نشان داد اثر چهار متغیر مدت اقامت، وضعیت درآمد، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی -

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها:

امروزه یکی از مهم‌ترین ارکان اصلی پایداری در فضاهای شهری، حس تعلق به محل فعالیت و زندگی در میان شهروندان است. حس تعلق مکان با برقراری ارتباط متقابل و دوسویه میان شهروندان و فضاهای شهری، سبب پیوند و یکپارچگی معنایی فرد با محیط شهری می‌شود. حس تعلق مکانی علاوه بر اینکه موجب احساس راحتی و کاهش استرس در محیط می‌گردد، باعث دستیابی به هویت برای افراد، احساس امنیت، تقویت ارتباطات اجتماعی، مشارکت و همکاری، پایداری جمعیت و تسهیل کننده فرایندهای بازآفرینی شهری است. به نوعی که از آن به عنوان عاملی موثر بر پایداری محلات و بافت‌های شهری یاد می‌شود. از این رو بررسی وضعیت حس تعلق به مکان و شناسایی عوامل موثر بر آن در راستای بهره‌مندی هرچه بیشتر از آن می‌تواند به بهبود وضعیت سلامت جسمی و روحی شهروندان، پایدار اجتماعی و کالبدی - فضایی بافت‌های شهری منجر شود. در میان بخش‌های مختلف شهری، بافت تاریخی به عنوان نماد و سمبل هویت فرهنگی و تاریخی شهرها، جمعیت قابل توجهی را در خود جای داده است. حفاظت و نگهداری این بافت‌ها از دو جنبه حائز اهمیت فراوانی است. اول اینکه بافت تاریخی اصالت، قدمت، هویت و فرهنگ فضاهای شهری را پوشش می‌دهد و دوم اینکه در حال حاضر جمعیت قابل توجهی از شهروندان در آن‌ها ساکن هستند. از این رو بررسی وضعیت حس تعلق به مکان در بافت‌های تاریخی و شناسایی عوامل موثر بر آن‌ها می‌تواند به پایدار کالبدی فضایی و همچنین اجتماعی و فرهنگی بافت‌های تاریخی منجر

بنابراین با توجه به نتایج حاصل شده می‌توان چنین عنوان کرد با فراهم نمودن دسترسی شهروندان ساکن در بافت تاریخی شهر بندر لنگه به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی مورد نیاز مانند حمل و نقل عمومی، پارک، فضای آموزشی، مراکز بهداشتی و ...، برگزاری مسابقات و جشنواره‌های محلی در راستای تقویت مولفه‌های سرمایه اجتماعی (مانند حس مشارکت، همدلی، همکاری و انسجام و آگاهی)، بازآفرینی کالبدی بافت تاریخی، توانمندسازی ساکنان بافت تاریخی، می‌توان ضمن افزایش مدت اقامت ساکنان در بافت تاریخی و تقویت پایداری اجتماعی، اثرات منفی وضعیت درآمدی را نیز از طریق تقویت مشاغل وابسته به مکان (مشاغل وابسته به بافت تاریخی شهر بندر لنگه مانند صنایع دستی، آهنگری، تولید ادوات مورد نیاز برای صید ماهی و ...) را تا حد امکان کاهش داد.

تفریحی و سرمایه اجتماعی بر آن به لحاظ آماری معنادار بوده است. نتیجه حاصل شده با یافته‌های مطالعات مشکینی و همکاران (۱۳۹۳)، قشقایی و همکاران (۱۳۹۵)، منتظرالحجه و همکاران (۱۳۹۵)، دانش‌پایه و حبیب (۱۳۹۶)، تان و همکاران (۲۰۱۸) و وینک و وارو (۲۰۲۱)، در خصوص عوامل موثر بر حس تعلق به مکان، همسو می‌باشد. همچنین نتایج نشان داد متغیر امنیت علی‌رغم همبستگی آماری مثبت با حس تعلق به مکان در بافت تاریخی شهر بندر لنگه، در مدل طراحی شده فاقد اثر آماری معنادار بوده است. در میان عوامل شناسایی شده بررسی‌ها نشان داد اثر متغیر وضعیت درآمد بر حس تعلق به مکان منفی بوده و سه متغیر مدت اقامت، دسترسی به خدمات و امکانات رفاهی - تفریحی و سرمایه اجتماعی دارای اثر آماری مثبت و معناداری بر حس تعلق به مکان بوده‌اند.

References

1. Ali Mohammadi, Gh & Abdollahi, R (2018), Explanation of the basics of culture in Iranian native architecture and its relation with the creation of a sense of belonging to place, *Urban Management*, Volume:17 Issue: 50, pp: 33-46. (in Persian)
2. Ananahad, M., Golamalizade, H & Asadi Malekjahan, F (2019), Measure the sense of belonging to the place and protect the identity of residential units in the urban area. Case study: Old Quarter of Saghryazan Rasht, *Biannual Journal of Urban Ecolog Researches*, Volume:10, Issue: 19, pp: 73-88. (in Persian)
3. Bartlett, J.E., Kotrlik, J.W., Higgins, C.C., (2001), Organizational research: Determining appropriate sample size in survey research. *Information Technology, Learning, and Performance Journal*, 19(1): 43-50.
4. Bazi, Kh., Mirzapour, S & Afrasiyabirad, M.S (2015), Spatial and locative Consequences of a place sense of belonging in to place in Khorramabad districts, *journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, Volume:2 Issue: 2, pp: 1-14. (in Persian)
5. Bonaiuto, M., Fornara, F., & Bonnes, M. (2002). Indexes of perceived residential environment quality and neighborhood attachment in urban environments: a confirmation study on the city of Rome. *Landscape and Urban Planning*, 998, 1-12.
6. Cuba, L., & Hummon, D. M. (1993). A place to call home: identification with dwelling, community, and region. *Sociological Quarterly*, 34, 111-131.
7. Daneshpayeh, N & Habib, F (2018), The main factors affecting the formation of a sense of place in the new urban development zones (Case Study: Region No.22 & Region No.4 of Tehran Municipality), *Motaleate Shahri*, Volume:7 Issue: 25, pp: 17-30. (in Persian)
8. Daneshpour, A & Saffar Sabzevar, F (2018), An analysis of the physical factors influencing the place attachment in the old center of Sabzevar, *Research and Urban Planning*, Volume 9, Issue: 33, pp: 125-136. (in Persian)
9. Daneshpour, A & Shiri, E (2015), Physical-Functional Components Comprising the Identity of Historical Texture of Iranian-Islamic City, Naqshejahan- Basic studies and New Technologies of Architecture and Planning, Volume:5 Issue: 1, , pp: 17-25. (in Persian)
10. Doh, M. (2006). Change Through Tourism: Resident Perceptions of Tourism Development. Unpublished doctoral dissertation, A&M University, Texas.
11. Eisenhauer, B., Krannich, R., & Blahna, D. (2000), Attachments to special places on public lands: An analysis of activities, reason for attachments, and community connections. *Society and Natural Resources*, 421-441.
12. Emami, A., Bazdar, M., Safari, M & Farahnaki, R (2018), The Determination of Relationship between Sense of Belonging and its Social Indicators, Case Study: Ziarat Village- Golestan, *Journal of Architect, Urban Design & Urban Planning*, Volume:10 Issue: 21, pp: 11-21. (in Persian)
13. Falamaki, M.M (2009), Reconstruction of historic buildings and cities, University of Tehran. Press. (in Persian)
14. Ghanbaran, A., Salaehi, B., Ferdosian, S & Fatholahi, S (2018), Studying Effective Factors on the Sense of Belonging to a Place in Academic

- Spaces of Tehran, Iranian Higher Education, 10 (2), pp: 47-65. (in Persian)
- ^{۱۵}. Ghashghaei, R., Movahed, Kh & Mohammadzade, H (2016), Evaluation of sense of place with an emphasis on physical and environmental factors in urban beach (Case of Study: Boushehr Town), Geographical Urban Planning Research, Volume:4, Issue: 2, pp: 261-282. (in Persian)
- ^{۱۶}. Gokce, D & Chen, F (2020), Multimodal and scale-sensitive assessment of sense of place in residential areas of Ankara, Turkey, Journal of Housing and the Built Environment, <https://doi.org/10.1007/s10901-020-09798-6>.
- ^{۱۷}. Grenni, S., Soini, K & Geertruida Horlings, L (2020), The inner dimension of sustainability transformation: how sense of place and values can support sustainable place-shaping, Sustainability Science, volume 15, pp: 411-422.
- ^{۱۸}. Habibi, D., Kasalari, A., Gorjipoor, F & Tavakoli, M (2018), Explain the sense of belonging to place and identity in urban spaces with emphasis on traditional markets, Journal of Architecture, Volume:1 Issue: 3, pp: 1-8. (in Persian)
- ^{۱۹}. Haghparast, F., Asefi, M & Abizadeh, E (2019), Investigating effects of place identity components on the place attachment in Tabriz Historic Bazaar, Geographical Research, Volume:34 Issue: 3, pp: 312-303. (in Persian)
- ^{۲۰}. Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001). Place attachment: conceptual and empirical questions. Journal of Environmental Psychology, 21, 273-281.
- ^{۲۱}. Kameli, M & Hosseini, S.B (2019), Modeling the structural relations of environmental order sense of place and attachment place with level of security, Safe City Journal, Volume 2, issue 5, pp: 1-12. (in Persian)
- ^{۲۲}. Kardavani, P & Mored Ghaffari, V (2011), Tourism & Renovation Attitude in planning of historical contents of cities Case Study: Isfahan City, Territory (Sarzamin), Volume 8, issue 2, pp: 19-32. (in Persian)
- ^{۲۳}. Kyle, G., Graefe, A., Manning, R., & Bacon, J. (2004). Effects of place attachment on users' perceptions of social and environmental conditions in a natural setting. Journal of Environmental Psychology, 24, 213-225.
- ^{۲۴}. Lewicka, M. (2005). Ways to make people active: The role of place attachment, cultural capital and neighborhood ties. Journal of Environmental Psychology, 25, 381-395.
- ^{۲۵}. Lewicka, M. (2010). What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment. Journal of Environmental Psychology, 30, 35-51.
- ^{۲۶}. Livingston, M., Bailey, N., & Kearns, A. (2008). People's Attachment to Place –the Influence of Neighborhood Deprivation. Glasgow: Joseph Rowntree Foundation.
- ^{۲۷}. Maleki, M.R., Parsa, S., Vasiq, B & Moradi, E (2015), Investigating the Sense of Dependency to the Place of Living Based On Gender Differences (Case Study: Ilam City), Housing and Rural Environment, Volume:33 Issue: 148, pp: 99-108. (in Persian)
- ^{۲۸}. Masterson, V.A., Enqvist, J.P., Stedman, R.C & Tengö, M (2019), Sense of place in social-ecological systems: from theory to empirics, Sustainability Science, volume 14, pp: 555-564.
- ^{۲۹}. Mazumdar, S., & Mazumdar, S. (2004). Religion and place attachment: A study of sacred places, Journal of Environmental Psychology, 24, 385-397.
- ^{۳۰}. Meshkini, A., ghasemi, A & Hamzenejad, M (2015), The Evaluation of the Residents Sense of Attachment to Place in the New Towns (Case Study: Hashtgerd New Town), Geographic Space, Volume:14 Issue: 48, pp: 41-53. (in Persian)
- ^{۳۱}. Milligan, M. (1998). Interactional past and potential: the social construction of place attachment. Symbolic Interaction, 21(1), 1-33.
- ^{۳۲}. Ministry of Interior (2014), National Strategic Document for Rehabilitation, Improvement and Renovation and Empowerment of Dilapidated and Inefficient Urban Tissues, Prepared by the Ministry of Interior, Organization of Municipalities and Rural Affairs, Cultural Heritage, Tourism and Handicrafts Organization, Supreme Council of Provinces, Available at: Iran Urban Reconstruction Company website: <http://udrc.ir>. (in Persian)
- ^{۳۳}. Momenian, A., Dalakeh, H & Zakavat, M (2014), The Role of Urban Landscape in Recreating Historical Textures, National Conference on Architecture and Sustainable Urban Landscape, April 2014. (in Persian)
- ^{۳۴}. Montazerolhodjah, M., Sharifnejad, M & Dehghan, S (2017), Assessment of Factors Affecting the Sense of Place in Urban Neighborhood Centers Case Study: Sheikhdad Neighborhood and Shahrak Daneshgah Neighborhood, City of Yazd, Journal of Studies On Iranian - Islamic City, Volume:7 Issue: 26, pp: 43-54. (in Persian)
- ^{۳۵}. Nekoe, N., Momeni, K & Attarian, K (2019), Study on Place Attachment in Religious-Historical Buildings (Case study: Jameh Mosque of Isfahan), Journal of Iranian Architecture and Urbanism, Volume:9 Issue: 16, pp: 85-100. (in Persian)
- ^{۳۶}. Poorjafar, M.R., Eizadi, M.S & Khabiri, S (2015), Spatial attachment; Recognize the concept, principles and criteria, Hoviate shahr, Volume:24 Issue: 9, pp: 43-64. (in Persian)
- ^{۳۷}. Radonie, Hassan (2007), Conservation-Based Cultural, Environmental, and Economic Development: The Case of the Walled City of Fez, AKDN (AGA KHAN DEVELOPMENT NETWORK).
- ^{۳۸}. Rahimi, R., Ansari, M., Bemanian, M.R & Mahdavinejad, M.J (2019), Relation between sense of belonging to place and participation on promoting social capital in informal settlements(Case study:

Tork-Mahalleh neighborhood at the city of Sari), journal of Sustainable Architecture and Urban Design, Volume:8 Issue: 1, pp: 15-29. (in Persian)

۲۹. Sadrian, Z., Hosini, S.B & Norozian Maleki, S (2014), Improving the sense of belonging to the place by renovating the worn texture according to the interface space (Case study: Bagh Shater neighborhood of Tehran), Journal of Iranian Architecture and Urbanism, Vol 50, pp: 33-46. (in Persian)

۳۰. Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. Environmental psychology Journal, 1-10.

۳۱. Shamai, S (1991), sense of Place: An Empirical measurement, Geforum Volume, 22: 347-358.

۳۲. Shamsoldini, A., Jamini, D & Jamshidi, AR (2016), Measurement and analysis of social stability in rural areas (Case study: Javanrood Township), Journal of Rural Research, 7 (3): 486-503. (in Persian)

۳۳. Stedman, R. (2003). Is it really a social construction? The contribution of physical environment to Sense of place. Society and Natural Resources, 16, 671-685.

۳۴. Tan S, Tan S, Kok Y, Choon Sh (2018). Sense of place and sustainability of intangible cultural heritage The case of George Town and Melaka. Tourism Management, 67, pp: 376-387.

۳۵. Tehran Urban Research & Planning Center (2016), Examining the perspectives of historical context management with emphasis on cultural and social requirements, City knowledge, No 363. (in Persian)

۳۶. Vink, R & Varró, K (2021), Running Rotterdam: on how locals' participation in running events fosters their sense of place, GeoJournal, volume 86, pp: 963-978.

۳۷. Warzecha, C., & Lime, D. (2001). Place attachment in Canyonlands National Park: Visitors' assessment of setting attributes on the Colorado and Green Rivers. Journal of Park and Recreation Administration, 19(1), 59-78.

۳۸. Yazdani, M.H., Alipour, E & Mahmoudi, A (2020), Analysis of Urban Neighborhoods' Identity with Emphasis on Sense of Belonging to the Place (Case Study: Thirteen Neighborhoods of the City of Ardebil), Journal of Sociology of Social Institutions, Volume:6 Issue: 14, pp: 9-39. (in Persian)

۳۹. Zekri, A & Jamalzadeh, S (2019), Assessing the Factors for Achieving a Sense of Belonging to Place for Improving the Quality of Life in Nursing House Residents, Journal of Architect, Urban Design & Urban Planning, Volume:11, Issue: 25, pp: 293-300. (in Persian).

